

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

ЛЕЛЕКА БІЛИЙ

Лелека білий (лат. *Ciconia ciconia*) — чорногуз, бусол, бузько — птах родини лелекових, ряду лелекоподібних. Птах гніздовий, поширений майже по всій Україні, крім східних окраїн Криму і Карпат. Зимує на півночі Африки. Довжина його тіла сягає 115 см, вага — близько 4,5 кг. Має довгі ноги та шию, великі потужні крила і довгий дзьоб. Оселяється на сільських будівлях, рідше в лісах і на луках, живиться рибою, дрібними земноводними, іноді гризунами. Охороняється законом.

У дикій природі лелека будує гнізда в лісах та степах, поблизу води. Дуже часто бусла можна зустріти і на невисоких сільських будинках, стовпах та інших підвищеннях, які здатні утримувати доволі масивне гніздо, побудоване з багатьох дрібних палиць. В основний раціон птаха входять риба та жаби, яких він дістає з неглибокої води довгим дзьобом. Можна також побачити, як лелека харчується дрібними гризунами та ящірками на сухих полях. Зимує чорногуз на півночі Африки та повертається назад навесні, тому асоціюється в народі з вісником весни.

Цей великий красивий птах зі сніжно-білим і чорним оперенням здавна живе біля житла людини. Довірливість та вірність тим самим місцям гніздування викликали в народі любов до лелек. З радістю люди зустрічають птахів навесні, коли ті повертаються до старих гнізд: влаштовують їм спеціальні пристрої на дахах, деревах (колеса, борони, збиті дошки), щоб птахи тут оселялися. Лелеки є героями багатьох легенд, казок, пісень.

Лелека білий поширений у Європі (Україна, Білорусь, Молдова, Прибалтика, захід Росії), гніздиться також на Закавказзі, у Середній Азії, на Далекому Сході, зустрічається і в Західній Європі. В Уссурійському краї цей птах селиться в глухих, важкодоступних місцях тайги, тобто поводить себе так, як у нас його родич — лелека чорний. Оперення останнього чорне з металічним полиском, за винятком черева і грудей, які є білими. Чорні лелеки — рідкісні птахи. Вони оселяються на високих деревах окремими парами, а після гніздового періоду тримаються поодиночки. Ці птахи живляться земноводними, плазунами, рибою, гризунами та комахами.

Лелека білий прилітає на місце гніздування досить рано — починаючи зі середини березня і до кінця квітня. Вони живуть парами. Ве-

ликі, майже плоскі гнізда мостять на дахах будівель і на старих деревах. У цих гніздах птахи живуть багато років. Деякі з них використовують з покоління в покоління більше ста років.

Лелек часто можна побачити в гнізді, де вони сидять або стоять на довгих тонких ногах (а то й на одній), іноді видаючи тріскучі звуки, які виникають від ударів однієї частини дзьоба до другої. Дорослі лелеки голосу не мають.

Політ лелек плавний, величний. Вони прилітають на луки й поля, де, повагом походжаючи, шукають здобич. Їхньою їжею також є миші, полівки, у тому числі і водяні, ховрахи, багато різних комах, особливо водяних (плавунці та їх личинки), саранових. Цим вони приносять велику користь рибному й сільському господарству. Підраховано, що протягом дня лелеки приносять їжу одномісячним пташенятам дев'ять разів.

З відкладених навесні 2–7 (найчастіше 4) білих яєць, які птахи насиджують по черзі, вилуплюються голі, безпорадні пташенята. На відміну від дорослих, вони мають голос — пищать. Пташенята швидко ростуть; коли починають літати, то з батьками шукають їжу на луках і полях, разом з ними повертаються до гнізда чи іншого місця ночівлі. Так вони живуть до кінця літа. Лелеки — турботливі батьки. Наприклад, у спекотні дні вони скроплюють своїх пташенят водою і затуляють їх власною тінню.

Перед відльотом на зиму в теплі краї лелеки збираються у зграї. У вересні-жовтні вони залишають місця гніздування і відлітають на південь, в Африку, облітаючи Середземне море зі сходу. Птахи, які гніздяться на заході Європи, летять через Піренейський півострів.

Останніми роками кількість лелек помітно зменшилася, особливо в Західній Європі, у деяких країнах вони вже навіть не гніздяться. Причиною цього є використання отрутохімкатів на полях, осушення боліт, періодичні засухи, відстріл птахів на місцях зимівлі в Африці. Тому лелек потрібно всіляко оберігати й приваблювати: не можна турбувати їх у гнізді, слід створювати основи для будування гнізд.

Слід зазначити, що лелеки, як й інші птахи, пристосовуються до нових умов, які виникають з розвитком науково-технічного прогресу: є випадки, коли лелеки мостили гнізда на стовпах високовольтних ліній.

Чорного від сажі й очманілого лелеку хотіли чоловіки обмити водою, але він знявся і полетів у своє гніздо. Та птахи не захотіли приймати до себе такого нечупару і заходилися бити його, а потім знялися й полетіли на ніч в інше місце. Молодий лелека ночував у гнізді сам. Лише наступного дня, коли дощ обмив невдачу від сажі, лелеки прийняли його у свою сім'ю.

ПРИСЛІВ'Я, ПРИКАЗКИ ТА СКОРОМОВКИ

- Де лелека водиться, там щастя родиться.
- Прилетіли лелеки, принесли весну здалека.
- Як з'явилися на городі лелечі лапи, не забирай із грядки сапи.
- Перелетів лелека Десну — приніс нам красну весну.
- Прилетів лелека — спішить весна здалека.
- Лелека з-за моря вертає, плуг з полем розмовляє.
- Хто лелеку ображає, той велику шкоду має.

< Біля броду бусол ходить,
буслена з собою водить.
В сінокосах, в срібних росах
заросився бусол босий.
Сонце блисне — бусол висхне.

< Летів бусол через луг
та й згубив свій капелюх.
Вітер бавить чуба:
— Шукай свою згубу!
— На воді чи у траві?
— На жаб'ячій го-ло-ві!

< Ой не коси, бузьку, сіна,
заросишся по коліна.
Нехай його чапля косить,
що високу сукню носить.

ЛЕЛЕКА ТА ВОВК

(Казка)

Вовк був дуже голодний. Так їсти хотів, аж в очах йому темніло. Іде він дорогою, бачить — Лелека стоїть. Підкрався Вовк тихесенько та — хап його. Зрозумів Лелека, що непереливки йому, та й каже:

— Дозволь мені, Вовче, потанцювати.

— Від цього мені шкоди не буде, — подумав Вовк і дозволив.

А Лелека перед ним з ноги на ногу перескакує і помалу вбік відходить. А коли відійшов далеченько, то знявся і полетів.

Вовк подивився птахові услід та й каже:

— Навіщо здались мені ті танці, коли я їсти хочу?!

Асютіна Христина, 3-А клас

ЗМІСТ

Лелека білий	3
Лелека-символ	6
Повір'я	8
Прикмети	9
Загадки	9
Поезії	11
Легенди	13
Антологія рідкісних випадків	15
Прислів'я, приказки та скоромовки	16
Казки	17
Учнівські роботи	20
Список використаної літератури	22
Додатки	23